

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-2.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та
туристичного бізнесу
Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Г. П. Скляр
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Організація туризму
(Організація екскурсійної
діяльності. Організація
туристичних подорожей)»**

Освітня програма/спеціалізація	«Туризм» <i>(назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код, назва спеціальності)</i>
Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код, назва галузі знань)</i>
ступінь вищої освіти	Бакалавр <i>(бакалавр, магістр, доктор філософії)</i>

Полтава – 2019

Укладач програми:

Карпенко Ю. В., к. е. н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Робоча програма схвалена та
рекомендована до використання в
освітньому процесі на засіданні кафедри
туристичного та готельного бізнесу
Протокол засідання кафедри
від 24 грудня 2019 р., № 6

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми спеціальності
«Туризм» ступеня бакалавр

_____ Ю. В. Карпенко
(підпис)

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни	4
Розділ 2 Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни.....	5
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни	7
Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни	8
Розділ 5. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	14
Розділ 6. Програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу	19
Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації	20

Розділ 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни

Таблиця 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)»

1. Місце в структурно-логічній схемі підготовки – після вивчення навчальних дисциплін: – Організація туризму (Основи туризмознавства); – Географія туризму. Рекреаційні комплекси світу.
2. Кількість кредитів за ЄКТС - 3.
3. Кількість модулів - 2.
4. Обов'язкова у відповідності до навчального плану
5. Курс - 2
6. Семестр - 3
7. Кількість годин: – загальна кількість: 3 семестр - 90._
– лекції: 3 семестр - 12
– практичні заняття: 3 семестр - 24
– самостійна робота: 3 семестр - 54
– вид підсумкового контролю - ПМК (залік), 3 семестр

Розділ 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями теоретичних знань і практичних навичок, що дадуть їм змогу самостійно організовувати й планувати екскурсійну та музейну діяльність; розробляти й проводити екскурсії; здійснювати екскурсійне обслуговування.

Завдання дисципліни:

оволодіти знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму;

сформувати понятійний апарат екскурсійної справи;

розвивати уміння застосовувати різноманітні прийоми проведення екскурсій;

вивчити основні етапи підготовки екскурсії й сформувати вміння застосувати їх на практиці;

сформувати екскурсійну майстерність;

виявити основні напрями та тенденції розвитку екскурсійного обслуговування;

навчитись працювати з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії.

Таблиця 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
	<i>Загальні компетентності</i>	
1	здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (K06)	знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук (ПР02)
2	навички використання інформаційних та комунікаційних технологій (K08)	аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території (ПР05)

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
3	навички міжособистісної взаємодії (K12)	застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів (ПР06)
4	здатність планувати та управляти часом (K13)	розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт (ПР07)
5	здатність працювати в команді та автономно (K14)	організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості / норм безпеки (ПР09)
	<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i>	
6	знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності (K15)	застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг (ПР12)
7	здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій (K17)	
8	розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного (K20)	
9	здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організувати споживання туристичного продукту (K21)	
10	здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, умін-	

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
	ня презентувати туристичний інформаційний матеріал (K24)	

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма «Туризм», затвердженої наказом по університету від 22 березня 2019 р., № 60.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни навчальної дисципліни

Таблиця 4. Тематичний план навчальної дисципліни «Організація туризму
(Організація екскурсійної діяльності)»

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<i>Модуль 1. Теоретичні основи екскурсійної справи</i>			
<p>Тема 1. Історія та етапи становлення екскурсійної справи в Україні.</p> <p>1.1 Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга пол. ХІХ – поч. ХХ ст.).</p> <p>1.2 Екскурсійна діяльність в Україні в 20-30-х рр. ХХ ст.</p> <p>1.3 Екскурсія як засіб ідейно-політичного виховання в Радянській Україні (50-80-ті рр. ХХ ст.).</p>	<p>Тема 1. Історія та етапи становлення екскурсійної справи в Україні (практичне заняття 1).</p> <p>1.1 Виникнення і розвиток освітянських екскурсій.</p> <p>1.2 Екскурсійна діяльність наукових товариств.</p> <p>1.3 Перше бюро подорожей та екскурсій.</p> <p>1.4 Екскурсійна діяльність у період Української революції (1917-1920 рр.).</p> <p>1.5 Створення, розвиток та діяльність системи екскурсійних закладів.</p>	<p>Підготувати тези, статтю на тему «Тенденції розвитку екскурсійної діяльності в сучасній Україні».</p>	<p>16, 20, 21, 25, 26, 31, 34, 38, 45, 51, 56, 59, 62-64</p>

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
	<p>1.6 Екскурсійна діяльність навчальних закладів та наукових установ.</p> <p>1.7 Виховання молоді засобами туризму та екскурсій.</p> <p>1.8 Екскурсійна справа в діяльності профспілок.</p>		
<p>Тема 2. Екскурсознавство та екскурсійна теорія.</p> <p>2.1 Екскурсознавство – основа організації екскурсійної діяльності.</p> <p>2.2 Види екскурсійних послуг.</p> <p>2.3 Організація надання екскурсійних послуг на туристсько-екскурсійних підприємствах.</p>	<p>Тема 2. Екскурсознавство та екскурсійна теорія (практичне заняття 2-3).</p> <p>2.1 Екскурсія, її сутність, ознаки і функції.</p> <p>2.2 Екскурсійний процес і екскурсійний метод.</p> <p>2.3 Поняття та види екскурсійних послуг туристських підприємств.</p>	<p>Підготувати реферат на тему «Діяльність туристсько-екскурсійних підприємств на регіональному ринку екскурсійних послуг».</p>	<p>1-17, 19, 23, 28-29, 31-33, 35-37, 44-45, 47, 49, 50, 53-54, 58, 60, 61, 63</p>
<p>Тема 3. Класифікація екскурсій.</p> <p>3.1. Сутність екскурсії та їх</p>	<p>Тема 3. Класифікація екскурсій (практичне заняття 5-6).</p> <p>3.1 Класифікація екскурсій</p>	<p>Підготувати доповіді на теми: «Диференціація таймінгу екскурсії»,</p>	<p>1-17, 19, 22-23, 28- 29, 31-33, 35-37, 44-45, 49, 50,</p>

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<p>класифікація. 3.2 Екскурсійний процес і екскурсійний метод 3.3 Особливі елементи екскурсійної діяльності.</p>	<p>змістом. 3.2 Хронологічні рамки екскурсії. 3.3 Об'єкти пізнання в екскурсії. 3.4 Дотримання правил поведінки під час екскурсії. 3.5 Класифікація екскурсій за іншими ознаками (за складом учасників; за місцем проведення; за способом пересування; за формою проведення).</p>	<p>«Неймінг» екскурсійних продуктів як ключовий засіб маркетингу».</p>	<p>53-54, 58, 60, 61</p>
<p>Тема 4. Методика підготовки екскурсії. 4.1 Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. 4.2 Технологічні етапи створення нової екскурсії. 4.3 Опанування</p>	<p>Тема 4. Методика підготовки екскурсії (практичне заняття 4-5). 4.1 Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. 4.2 Технологічні етапи створення нової екскурсії.</p>	<p>Сформувати «портфель екскурсорода» та обґрунтувати доречність включених до нього складових (перелік об'єктів екскурсії надається викладачем). Підготувати індивідуальний</p>	<p>1-17, 18, 23, 36, 39, 44, 46, 49, 52-53, 55, 61, 63</p>

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
інноваційного екскурсійного продукту.	4.3 Опанування інноваційного екскурсійного продукту.	текст екскурсії (контрольний текст надається викладачем).	
<i>Модуль 2. Організаційні вимоги до проведення екскурсії та основи музеєзнавства</i>			
Тема 5. Методика та техніка проведення екскурсії. 5.1 Методичні прийоми проведення екскурсій. 5.2 Техніка ведення екскурсії. 5.3 Сутність і класифікація методичних прийомів. 5.4. Методичні прийоми показу. 5.5 Методичні прийоми розповіді. 5.6 Особливі методичні прийоми проведення екскурсій.	Тема 5. Методика та техніка проведення екскурсії (практичне заняття 6-7). 5.1 Характерні особливості екскурсійного показу. 5.2 Розповідь в екскурсії. 5.3 Системна взаємодія елементів і компонентів екскурсійного процесу.	Підготувати доповіді на теми: «Трансформація розповіді у зорові образи»; «Показ, як реалізація принципу наочності».	1-17, 19, 23, 45-46, 53, 57-58, 66
Тема 6. Професійна майстерність екскурсоведа.	Тема 6. Професійна майстерність екскурсоведа	Підготувати доповіді на теми: «Культура поведінки	1-17, 37, 41, 52, 66

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<p>6.1 Професійні вимоги до екскурсовода.</p> <p>6.2 Підготовка екскурсовода.</p> <p>6.3 Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.</p> <p>6.4 Особливості проведення різних видів екскурсій.</p>	<p>(практичне заняття 8-9).</p> <p>6.1 Зміст роботи екскурсовода.</p> <p>6.2 Дотримання техніки проведення екскурсій.</p> <p>6.3 Професійна спеціалізація екскурсоводів.</p> <p>6.4 Підготовка екскурсовода.</p> <p>6.5 Ораторське мистецтво екскурсовода.</p> <p>6.6 Комунікаційна майстерність екскурсовода.</p> <p>6.7 Специфіка роботи екскурсовода з іноземними туристами.</p>	<p>екскурсовода, шляхи її формування»; «Мовний етикет: його вимоги та правила».</p>	
<p>Тема 7. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.</p> <p>7.1 Сутність та принципи диференційованого підходу.</p> <p>7.2 Особливості проведення різних видів екскурсій.</p>	<p>Тема 7. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування (практичне заняття 10-11).</p> <p>7.1 Сутність та принципи диференційованого підходу.</p> <p>7.2 Особливості проведення</p>	<p>На основі наданого викладачем контрольного тексту екскурсії для туристів підготувати контрольний текст для місцевого населення.</p>	<p>1-17, 19, 22, 30, 45, 50, 66</p>

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Назва теми та питання практичного заняття	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Інформаційні джерела (порядковий номер за переліком)
<p>Тема 8. Основи музеєзнавства.</p> <p>8.1 Еволюція музейної справи.</p> <p>8.2 Типи і профілі музеїв.</p> <p>8.3 Виставки і виставкова діяльність в музеях.</p> <p>8.4 Діорама і панорама як об'єкт музейного екскурсійного показу.</p> <p>8.5 Організація роботи музеїв.</p>	<p>різних видів екскурсій.</p> <p>Тема 8. Основи музеєзнавства (практичне заняття 12).</p> <p>8.1 Музейні скарби України.</p> <p>8.2 Музейні скарби Полтавщини.</p> <p>8.3 Інноваційні музейні заклади та застосування новітніх технологій у діяльності музеїв.</p>	<p>Підготувати доповідь на тему «Специфіка роботи в музеях з різними віковими групами».</p> <p>Підготувати реферат на тему «Науково-дослідна та науково-просвітницька робота музею (на вибір)».</p>	<p>1, 5, 9, 25, 30, 34, 57</p>

Розділ 5. Система поточного та підсумкового контролю знань

Система поточного і підсумкового контролю має за мету оцінювання рівня сформованості тих чи інших компетентностей та досягнення програмних результатів навчання за навчальною дисципліною «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)».

Компетентність як інтегрований результат індивідуальної навчальної діяльності студентів, формується на основі оволодіння ними змістовими (знання), процесуальними (уміння) і мотиваційними компонентами, його рівень виявляється в процесі оцінювання. Визначення рівня сформованості дисциплінарних компетентностей (результатів навчання) здійснюється за: певним розділом (темою) робочої програми навчальної дисципліни; практичними заняттями (контрольна робота, перевірка та захист індивідуального завдання, тестування тощо).

Об'єктами контролю є: робота студентів на лекціях, практичних, заняттях, якість та своєчасність виконання індивідуальних і домашніх завдань, поточних модульних робіт. Контрольні заходи здійснюються науково-педагогічними працівниками і включають поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється при проведенні лекцій, практичних, перевірки виконання індивідуальних і домашніх завдань та має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу навчальної дисципліни та оцінювання набутих компетентностей.

Під час проведення лекцій застосовуються такі методи контролю, як усне опитування студентів з питань, визначених планом лекцій та пов'язаних з матеріалом попередніх лекцій, дискусійне обговорення проблемних питань з теми лекції та інше.

При проведенні практичних занять – контроль здійснюється при розв'язуванні окремими студентами біля дошки та «малими групами» комплексу практичних задач і проблемних ситуацій та інше.

Поточний контроль виконання студентами індивідуальних і домашніх завдань здійснюється за допомогою перевірки науково-педагогічним працівником результатів розв'язання ситуаційних завдань.

Поточний контроль, який застосовується під час проведення

поточних модульних робіт, здійснюється при перевірці виконання відповідних тестів в письмовій формі або за допомогою відповідного програмного забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу, при перевірці виконання практичних ситуацій в письмовій формі тощо.

Підсумкове оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється у формі підсумкового модульного контролю (ПМК, залік).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни при формі контролю у формі заліку (ПМК) дорівнює сумі всіх балів, які студент отримує за поточну успішність та виконання поточних модульних робіт.

З метою мотивації студентів до активного та якісного виконання усіх видів навчальної роботи протягом семестру до загальної підсумкової оцінки можуть бути додані бали у розмірі до 10 % від загальної підсумкової оцінки, коефіцієнт мотивації (0,1). Мотивація студентів застосовується за умови виконання ними всіх видів навчальної роботи, які передбачені робочим навчальним планом підготовки студентів і робочою програмою з навчальної дисципліни незалежно від результатів виконання.

Застосування та конкретне значення коефіцієнту мотивації пізнавальної діяльності студентів визначається науково-педагогічним працівником кафедри враховуючи активність студента при вивченні навчальної дисципліни (відвідування навчальних занять, виконання видів навчальної діяльності, виконання поточних модульних робіт, участь у науково-дослідній роботі тощо).

Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів.

Таблиця 5. Розподіл балів, що отримують студенти за результатами вивчення навчальної дисципліни «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)»

Назва модулю, теми	Вид навчальної роботи						Кількість балів
	відвідування занять	захист виконаного домашнього завдання	обговорення матеріалу занять	виконання навчальних завдань	доповіді з рефератами та їх обговорення	тестування	
<i>Модуль 1. Теоретичні основи екскурсійної справи</i>							
Тема 1. Історія та етапи становлення екскурсійної справи в Україні.	2	2	1	2	2	1	10
Тема 2. Екскурсознавство та екскурсійна теорія.	2	2	1	2	2	1	10
Тема 3. Класифікація екскурсій.	2	2	1	2	2	1	10
Тема 4. Методика підготовки екскурсії.	2	2	1	2	2	1	10
Поточний контроль							10
<i>Модуль 2. Організаційні вимоги до проведення екскурсій та основи музеєзнавства</i>							
Тема 5. Методика та техніка проведення екскурсії.	2	2	1	2	2	1	10
Тема 6. Професійна майстерність екскурсовода.	2	2	1	2	2	1	10
Тема 7. Диференційований підхід до екскурсійного	2	2	1	2	2	1	10

Назва модулю, теми	Вид навчальної роботи						Кількість балів
	відвідування занять	захист виконаного домашнього завдання	обговорення матеріалу занять	виконання навчальних завдань	доповіді з рефератами та їх обговорення	тестування	
обслуговування.							
Тема 8. Основи музезнавства.	2	2	1	2	2	1	10
Поточний контроль							10
Підсумковий контроль	Залік (ПМК)						
Разом							100

Таблиця 6. Шкала оцінювання знань студентів за результатами підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 7. Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)»

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1. Навчальна	1. Участь в конкурсах на кращого знавця дисципліни: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	6
	2. Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань підвищеної складності	6
2. Науково-дослідна	1. Участь в наукових гуртках	6
	2. Участь в конкурсах студентських робіт: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	6
	3. Участь в наукових студентських конференціях: університетських, міжвузівських, всеукраїнських, міжнародних	6
Разом*		30

*За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 30 балів.

Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Розділ 6. Програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу

1. Загальне програмне забезпечення, до якого входить пакет програмних продуктів Microsoft Office.
2. Спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу з навчальної дисципліни, яке включає перелік конкретних програмних продуктів – відсутнє.
3. Дистанційний курс «Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності)», який розміщено у програмній оболонці Moodle на платформі Центру дистанційного навчання ПУЕТ (<https://el.puet.edu.ua/>).

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2007. – 464 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – К. : Центр учб. л-ри, 2016. – 178 с.
3. Екскурсійні компанії / Ю. О. Карягін [та ін.] // Маркетинг турпродукту : підручник для студ. ВНЗ; Нац. акад. наук України, Рада із вивч. продукт. Сил України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Європ. ун-т ; за заг. ред. Г. Б. Муніна, О. О. Гаци. – Київ, 2009. – С. 201-203.
4. Кифяк В. Ф. Класифікація екскурсій та організація їх підготовки і проведення // Організація туризму : навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці, 2011. – С. 88-95.
5. Кіптенко В. К. Організація екскурсійних послуг : підручник / В. К. Кіптенко, О. Ю. Малиновська. – Херсон : Олді-плюс, 2018. – 518 с.
6. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник / О. Д. Король. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 144 с.
7. Литовченко І. В. Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності) : навч.-метод. посібник / І. В. Литовченко. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 48 с.
8. Науменко Г. П. Екскурсологія / Г. П. Науменко, В. А. Зінченко // Туризмолія: концептуальні засади теорії туризму : монографія / кер. проекту: В. С. Пазенок, В. К. Федорченко ; [авт.: В. К. Федорченко та ін.]. – К. : Академія, 2013. – С. 253-262.
9. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник / С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Астропринт, 2011. – 216 с.
10. Організація туризму (Організація екскурсійної діяльності) : навч.-метод. посібник / І. В. Литовченко. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 48 с.
11. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-

краєзнавчих подорожей : навч. посіб. / Б. П. Пангелов. – К. : Академвидав, 2010. – 248 с.

12. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.

13. Савина Н. В. Экскурсоведение : учебное пособие / Н. В. Савина. – Минск : БГЭУ, 2009. – 256 с.

14. Сокол Т. Г. Экскурсовод і гід-перекладач / Т. Г. Сокол // Основи туристичної діяльності : підручник; за заг. ред. В. Ф. Орлова. – К. : Грамота, 2006. – С. 121-122.

15. Сокол Т. Г. Основи екскурсознавства / Т. Г. Сокол // Основи туристичної діяльності : підручник; за заг. ред. В. Ф. Орлова. – К. : Грамота, 2006. – С. 169-186.

16. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – К.: Кондор, 2010. – 164 с.

17. Экскурсионное обслуживание / А. П. Дурович // Организация туризма : учеб. пособие [и др.]. – Минск, 2003. – С. 271-292.

Додаткові

18. Арсененко І. А. Територіальна організація туристсько-екскурсійної діяльності в Запорізькому регіоні : автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Арсененко І. А. ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – 20 с.

19. Голубнича С. Екскурсійне обслуговування природоохоронної спрямованості / С. Голубнича // Вісник Львівського університету. Серія географічна : зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка ; [редкол.: О. Дністрянський та ін.]. – Львів, 2013. – Вип. 43. – Ч. 2. – С. 20-25.

20. Грибанова С. Екскурсії як метод підвищення культурно-професійного рівня учительства в Україні на початку ХХ ст. / С. Грибанова // Краєзнавство. – 2012. – № 3. – С. 103-106.

21. Грибанова С. Матеріали періодичних видань як джерело вивчення історії розвитку екскурсійної справи в Україні в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. / С. Грибанова // Краєзнавство. – 2012. – № 2. – С. 103-111.

22. Дейниченко О. З досвіду проведення краєзнавчих екскурсій / О. Дейниченко // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. – С. 29-

31.

23. Драпушко Р. Г. Законодавче забезпечення розвитку туризму // Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку / Р. Г. Драпушко. – Київ, 2007. – С. 66-104.

24. Каднічанський Д. Скульптури храмів Львова та їх використання в екскурсійній діяльності / Д. Каднічанський // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини : [зб. наук. пр.] / [М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; редкол.: М. Мальський (відп. ред.) та ін.]. – Львів, 2008. – Спецвип. 24. – С. 106-114.

25. Корнецький В. Буковина та події воєнної історії у Центральній і Східній Європі 1919 р. : (матеріали до тематичної екскурсії) / В. Корнецький, І. Піддубний // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. до 150-ї річниці заснування музею в Чернівцях, (Чернівці, 15-16 трав. 2013 р.) / Упр. Культури Чернів. облдержадмін., Чернів. обл. краєзн. музей ; [редкол.: О. Затуловська та ін.]. – Чернівці, 2013. – С. 104-108.

26. Костюкова О. Основні напрями становлення і розвитку краєзнавчо-екскурсійної справи в 20-х роках ХХ ст. / О. Костюкова // Краєзнавство. – 2008. – № 1/4. – С. 15-21.

27. Лисюк Т. Сучасні методичні підходи у викладанні дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» / Т. Лисюк, Н. Цвид // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – № 1 (278). – С. 50-55.

28. Ліпковська Н. Франція : Вдруге в ту саму річку, або Знову «Шерше ля Франс» : [Екскурсія містом Сен-Мало на північному узбережжі Франції] / Н. Ліпковська // Міжнародний туризм. – 2013. – № 3. – С. 119-127.

29. Марина С. Господарсько-правове регулювання діяльності суб'єктів, що надають екскурсійні послуги / С. Марина // Юридична Україна. – 2009. – № 11/12. – С. 88-93.

30. Михайличенко С. Музейна екскурсія в системі дослідницького навчання учнів історії / С. Михайличенко // Історія в школах України. – 2009. – № 12. – С. 24-28.

31. Молочко Є. Вивчення, популяризація та охорона пам'яток історії та культури Севастополя: екскурсійна діяльність у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття / Є. Молочко // Краєзнавство. –

2010. – № 1/2. – С. 149-155.

32. Опейда Л. М. Використання віртуальних екскурсій у навчальному процесі (на прикладі проекту «Віртуальний Луцьк») / Л. М. Опейда, А. Р. Опейда // Науковий парк та інноваційна інфраструктура університету як основа розвитку освіти та науки : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., 4-5 жовт. 2013 р. – Луцьк, 2013. – С. 135-136.

33. Палій О. Забезпечення інновацій в організації екскурсійної діяльності / О. Палій // Вісті ЦССТУ. Діловий випуск. – 2012. – 21 вересня. (№ 38). – С. 7-8.

34. Піддубний І. Буковина у системі цивільного управління зайнятими по праву війни областями Австро-Угорщини : (матеріали для підготовки екскурсії по новій експозиції ЧОКМ) / І. Піддубний, В. Пушкарьов // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. до 150-ї річниці засн. музею в Чернівцях, (Чернівці, 15-16 травня 2013 р.). – Чернівці, 2013. – С. 127-133.

35. Подобед О. Віртуальні навчальні екскурсії історичними просторами України та зарубіжних країн / О. Подобед // Історія в сучасній шк. – 2012. – № 6. – С. 27-29.

36. Попович С. Как создать экскурсионный продукт / С. Попович // Укр. туризм. – 2011. – № 2. – С. 80-83.

37. Попович С. Экскурсоводами не рождаются / С. Попович, Г. Науменко // Укр. туризм. – 2009. – № 6. – С. 74-77.

38. Савицька І. С. Туристсько-екскурсійна справа в УРСР як складова частина дозвілля (1964-1985 рр.) / І. С. Савицька // Історичні студії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / М-во освіти і науки України, СНУ ім. Лесі Українки ; [редкол.: В. К. Баран та ін.]. – Луцьк, 2013. – Вип. 9/10. – С. 117-121.

39. Слободян М. П. Туризм та екскурсії: час рівнятися на кращий міжнародний досвід / М. Слободян // Урядовий кур'єр. – 2008. – 13 березня. – С. 14-15.

40. Стасюк С. Луцьк з-під землі : [Екскурсія підземним Луцьком] / С. Стасюк // Аверс прес. – 2012. – 23 серп. – № 34. – С. 1, 4.

41. Хохлов Г. О скромном экскурсоводе замолвите слово / Г. О. Хохлов // Укр. туризм. – 2009. – № 7. – С. 28-30.

42. Шевчук О. М. Геотуристичні можливості Шацького національного природного парку / О. М. Шевчук // Науковий вісник

Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2009. – № 1 : Географічні науки. – С. 216-221.

Електронні ресурси

43. Голубнича С. М. Аналіз стану екскурсійної діяльності на теренах Донецької області [Електронний ресурс] / С. М. Голубнича, О. О. Цепурдей // Вісник ДІТБ. – 2010. – № 14. – С. 185–189. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2010_14/185.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

44. Голубнича С. М. Маркетингові дослідження в екскурсійній діяльності [Електронний ресурс] / С. М. Голубнича, О. О. Цепурдей // Вісник ДІТБ. – 2011. – № 15. – С. 278-282. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2011_15/Gol_Tsep.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

45. Грибонова С. В. Тематичні напрями екскурсій як відображення культурно-пізнавальних інтересів української молоді в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. [Електронний ресурс] / С. В. Грибонова // Гілея: науковий вісник / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – 2012. – Вип. 56. – С. 1-18. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_56/Gileya56/I5_doc.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

46. Зеленська Л. І. Науково-методичні засади розробки тематичної екскурсії «Іноземці у степах України» [Електронний ресурс] / Л. І. Зеленська // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 214. – С. 98-99. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/214/knp214_98-99.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

47. Зінченко В. А. Екскурсологія як туризмологічна наука [Електронний ресурс] / В. А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. – 2010. – Вип. 8. – С. 211-223. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nzkit/2010_8/15.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

48. Карташевская И. Ф. Экскурсионный потенциал Крыма, современное состояние и перспективы использования [Электронный ресурс] / И. Ф. Карташевская // Економіка Криму. – 2011. – № 2. – С. 111-117. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2011_2/2011/econ_2_2011/022_kartashevsk.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

49. Кобзова С. М. Досвід використання сучасних технологій та методів у процесі підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до проектування регіональних маршрутів [Електронний ресурс] / С. М. Кобзова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 4. – С. 305-314. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_4/305.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

50. Космачов В. Г. Геологічні науково-освітні екскурсії по Харківщині. Юрський геотур [Електронний ресурс] / В. Г. Космачов, М. В. Космачова // Вісник Харківського національного університету. Серія: Геологія. Географія. Екологія. – 2011. – № 956. – Вип. 34. – С. 32-37. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Gge/2011_956/Kosmacho.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

51. Котенко Р. Розвиток подорожей та екскурсій за плановими туристичними маршрутами на Прикарпатті у 60-70-х роках ХХ ст. [Електронний ресурс] / Р. Котенко // Схід. – 2012. – № 2. – С. 106-111. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Skhid/2012_2/25.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

52. Лисенко С. Г. Про організацію безпечної роботи з групою під час екскурсії [Електронний ресурс] / С. Г. Лисенко, А. С. Писаренко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – 2010. – № 15. – С. 180-187. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_15/30.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

53. Маврина Н. С. Процесс формирования экскурсионной услуги [Электронный ресурс] / Н. С. Маврина // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 161. – С. 123-126. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/161/knp161_123-126.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

54. Мишечкін Г. В. Віртуальні екскурсії як чинник актрактивності туристів (на прикладі пам'яток Великої вітчизняної війни м. Донецька) [Електронний ресурс] / Г. В. Мишечкін, Ю. В. Москвич // Вісник ДІТБ. – 2012. – № 16. – С. 380-383. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2012_16/Mish_Mos.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

55. Мишечкін Г. В. Креативно-інноваційні елементи в сучасній туристичній сфері [Електронний ресурс] / Г. В. Мишечкін,

Ю. В. Москвич // Вісник ДІТБ. – 2011. – № 15. – С. 321-324. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/V_Ditb/2011_15/Mishechk.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

56. Молочко Є. Пам'яткоохоронна справа в Криму у другій половині XIX – на початку XX ст. як складова екскурсійної діяльності наукових товариств [Електронний ресурс] / Є. Молочко // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини / Ін-т пробл. сучас. мистец. НАМ України. – 2010. – № 7. – С. 123-135. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Spdr_/2010_7/123-135.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

57. Нікітіна І. Вплив звукових рядків на відвідувача музею [Електронний ресурс] / І. Нікітіна // Наук. зап. Серія: Культурологія / Нац. ун-т «Острозька академія»; голов. ред. І. Д. Пасічник. – Острог, 2012. – Вип. 10. – С. 102-107. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nznuoa/kultura/2012_10/11.pdf. (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

58. Покоłodна М. М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання [Електронний ресурс] / М. М. Покоłodна, В. С. Гришанова // Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки. – 2012. – Вип. 102. – С. 475–479. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/kgm_econ/2012_102/475-479.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

59. Попов О. Д. Реформування діяльності туристсько-екскурсійних установ Криму за часів «перебудови» (1985-1991 рр.) [Електронний ресурс] / О. Д. Попов // Гілея : науковий вісник / Всеукр. громад. орг. «Українська академія наук»; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – 2009. – Вип. 21. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_21/Gileya21/I13.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

60. Про туризм: Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

61. Романенко О. В. Організація екскурсійних послуг [Електронний ресурс] / О. В. Романенко // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 159-161. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/176/knp176_159-161.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.

62. Сосніна К. Екскурсійно-туристична справа в УСРР (1919–1936) [Електронний ресурс] / К. Сосніна // Магістеріум. Історичні студії / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – К., 2010. – Вип. 41. – С. 28-32. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Magisterium/Ist/2010_41/06_sosnina.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.
63. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.
64. Хрулев А. Н. Экскурсионное дело как одно из направлений в просвительской деятельности А. И. Маркевича в Таврической губернии [Электронный ресурс] / А. Н. Хрулев // Проблеми сучасної педагогічної освіти: педагогіка і психологія / голов. ред. О. В. Глузман. – Ялта, 2010. – Вип. 27. – Ч. 2. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_27_2/Hrylev.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.
65. Шевченко Н. О. Особливості використання печер як екскурсійних об'єктів у спелеотуристичних регіонах світу [Електронний ресурс] / Н. О. Шевченко // Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2011. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_1/37.pd. (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.
66. Шейко О. С. Экскурсии: степень активности участников [Электронный ресурс] / О. С. Шейко // Культурологічний вісник: наук.-теорет. щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – 2010. – Вип. 26. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kultv/2010_26/26_sheyk.pdf (дата звернення: 24.12.2019). – Назва з екрану.